

Medborgarens bibliotek

*En väsentlig del
av finländskt kunnande*

Riktlinjer för de
allmänna biblioteken
2016–2020

Försvarare av kultur, bildning, kunskap och kunnande

Då omgivningen i snabb takt förändras behöver de allmänna biblioteken goda byggstenar för sin verksamhet. Det kärva ekonomiska läget i kommunerna, en ökad ojämlikhet bland medborgarna, digitaliseringen av traditionella kulturprodukter och överföringen av tjänster till nätet ställer krav på biblioteken att stärka sin verksamhet. Rådet för de allmänna biblioteken har utarbetat gemensamma tyngdpunkter för bibliotekens verksamhet för

de närmaste åren. Biblioteken står på en stadig grund och har en lång tradition i det finländska samhället. De nya tyngdpunkterna genomförs med respekt för kärnan i biblioteksverksamheten.

Biblioteken erbjuder tillgång till kultur och kunskap, samt stöder medborgerliga färdigheter.

Biblioteken försvarar yttrandefrihet och bildning.

Biblioteken är en väsentlig del av det finländska kunnandet.

Biblioteken stöder, språk, litteratur, läskunnighet och jämlikhet.

Biblioteken har stor betydelse för samhället, bokbranschen, närsamhället och individen.

De allmänna biblioteken behöver gemensamma åtgärder och riktlinjer som anger åt vilket håll biblioteken borde utvecklas. Vi hoppas att publikationen Riktlinjer för de allmänna biblioteken 2016–2020 fungerar som vägledning och inspiration för biblioteken.

Rådet för de allmänna biblioteken

Rådet för de allmänna biblioteken är ett råd med regional representation. I rådet medverkar som ständiga medlemmar Centralbiblioteket för de allmänna biblioteken, de nuvarande landskapsbiblioteken samt biblioteken i Esbo och Vanda, som representerar de stora städernas bibliotek. Dessutom utser vart och ett av de nuvarande landskapsbiblioteksdistrikten en representant för två år åt gången.

Rådet koordinerar det riksfattande samarbetet mellan de allmänna biblioteken och represe-

rar de allmänna biblioteken i frågor som rör det nationella biblioteksnetets verksamhet och utveckling. Dessutom utarbetar rådet gemensamma ställningstaganden och utlåtanden i aktuella frågor som rör biblioteksbranschen.

Enligt lagen är det kommunerna som ansvarar för att ordna biblioteksverksamheten, men dess professionalism och inflytande är framför allt ett resultat av den sakkunskap som finns på biblioteken och samarbetet mellan biblioteken. Med den här publikationen vill

Arbetsgruppens medlemmar:

Salla Erho, t.f. biblioteksdirektör
Rovaniemi stadsbibliotek – Lapplands landskapsbibliotek

Tuula Haavisto, biblioteksdirektör
Helsingfors stadsbibliotek – Centralbiblioteket för de allmänna biblioteken

Pirkko Lindberg, chef för bibliotekstjänster
Tammerfors stadsbibliotek – Birkalands landskapsbibliotek

Rebekka Pilppula, chef för kultur- och bibliotekstjänster
Joensuu regionbibliotek – Nordkarels landskapsbibliotek

Sekreterare:

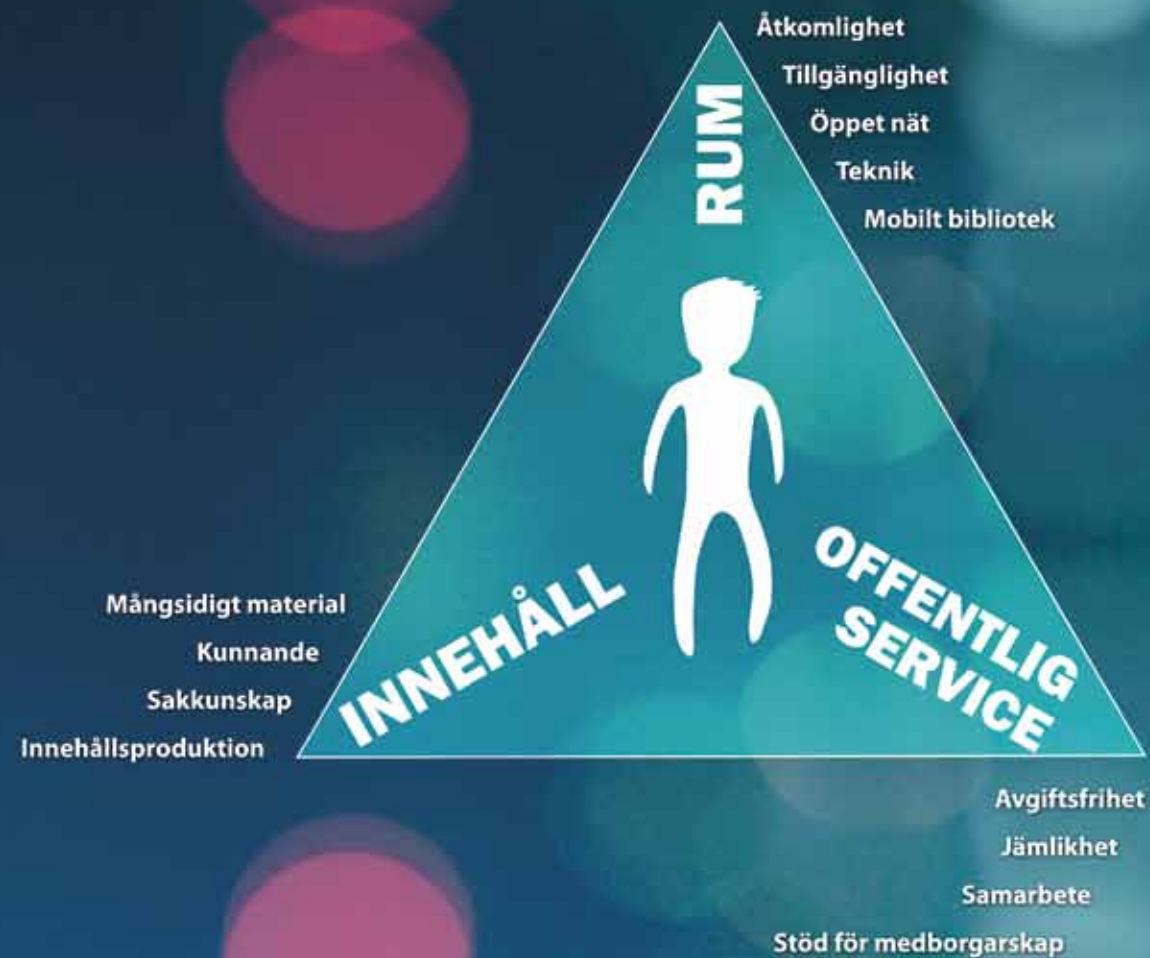
Päivi Litmanen-Peitsala, kommunikationsplanerare
Centralbiblioteket för de allmänna biblioteken, Biblioteken.fi

Erkki Lounasvuori, ledande planerare
Helsingfors stadsbibliotek – Centralbiblioteket för de allmänna biblioteken

Rådet för de allmänna biblioteken främja medborgarnas likvärdighet som användare av bibliotekstjänster.

Rådet för de allmänna biblioteken beslöt hösten 2013 att den då gällande strategin för åren 2011–2016 skulle uppdateras och förnyas för åren 2016–2020. För detta bildades en arbetsgrupp som har utarbetat publikationen Riktlinjer för de allmänna biblioteken 2016–2020, som du nu håller i din hand.

Biblioteket erbjuder möjligheter

Basen för bibliotekstjänster

I den digitala tidsåldern stöder biblioteken aktivt medborgarskap. Medborgarna behöver biblioteken alltmer.

Medborgarens bildningsmässiga rättigheter

Enligt Finlands grundlag ska var och en garanteras lika möjligheter till att utveckla sig själv också efter den grundläggande utbildningen. Medellöshet får inte vara ett hinder. Under arbetet med denna publikation pågår en revidering av bibliotekslagen. Syftet med den nya lagen är att främja befolkningens delaktighet och kulturella grundrättigheter i det nätverkande civila samhället samt att trygga jämlik tillgång till information och kultur. Ett centralt mål är att främja demokratiutvecklingen i samhället och stärka de allmänna bibliotekens verksamhetsförutsättningar i en verksamhetsmiljö som snabbt förändras.

upplevelser och andra erfarenheter som stöder bildning, medborgarverksamhet och livslångt lärande. Tjänsterna som ordnas utgående från lokala behov är i huvudsak avgiftsfria." Ett kommunbibliotek är inte bara en lokal tjänst, utan också en del av det välorganiserade finländska biblioteksnätet. Landskapsbiblioteken och de på frivillig basis grundade biblioteksnätverken har en central betydelse för utvecklingen av biblioteksverksamheten.

Visionen i Kommunförbundets publikation Riktlinjer för bildningen 2025

"Biblioteks- och informationstjänsterna främjar befolkningens möjligheter att på lika villkor få information, läs-

Utmaningar

- Lagstiftningen förändras.
- Befolkningen och tjänsterna koncentreras till städerna.
- Antalet kommuner minskar.
- Tjänster produceras regionalt.
- Ärenden sköts främst via nätet.
- Kunskapsklyftan vidgas.
- Ensamheten ökar.
- Invandringen och mångkulturalismen ökar.
- Engelska används alltmer i medierna.
- Textförståelsen och läsfärdigheten försämras.
- Information förmedlas som bilder, filmer, visualiseringar.
- Bara en del av medborgarna intresserar sig för långa texter.
- Skolan lär inte enbart ut läsfärdighet, utan också multilitteracitet.
- Datateknik utnyttjas i allt större omfattning.
- Utöver enskild information behövs det förståelse av fenomen.
- Massmedierna och förlagsverksamheten centraliseras och internationaliseras.
- Informationen hittas på nätet, söktjänsterna internationaliseras.
- Man betalar allt oftare för kultur och information.
- Uppfattningen om integritet förändras.
- Datasekretess är inte mera självklart.
- Internationella avtal begränsar fri tillgång till information.
- Medborgarna träffas både på nätet och ansikte mot ansikte.
- Allt fler arbetar på distans eller som företagare.
- Medborgarna deltar i utvecklandet av samhälleliga tjänster.
- Medborgarna publicerar själva.
- Tjänster som hittas på nätet och delas vidare vinner terräng.

Biblioteken möter utmaningarna genom samarbete

Bibliotekens nätverkssamarbete möjliggör mångsidiga tjänster. Samarbetet utgår från biblioteksanvändarnas behov och överskrider kommungränserna.

Användningsrätt över kommungränserna, gemensamma biblioteksbuskar och cirkulerande specialkunskap gör verksamheten mångsidigare i de bibliotek som deltar i samarbetet. Bibliotekets ställning som en kommunal service stärks, eftersom medborgarna allt oftare kan utnyttja andra kommunala tjänster i bibliotekets lokaler.

I internet finns inga kommungränser. Ett landskapsbiblioteksdistrikt eller ett biblioteksnätverk är små enheter när det är fråga om nättjänster. Det finns många bibliotekstjänster som det är förnuftigt att producera tillsammans nationellt och t.o.m. internationellt. I den digitala världen är nya riksomfattande lösningar nödvändiga, liksom samarbete mellan biblioteken.

Biblioteksföreningar och andra biblioteksorganisationer stöder professionell utveckling och utveckling av biblioteksbranschen. De försvarar medborgarnas rättigheter.

Utöver det nationella samarbetet är det internationella samarbetet av ytterst stor betydelse för biblioteken.

Traditionellt har samarbetet omfattat gemensamma standarder, utbyte av erfarenheter och samarbete kring olika frågor gällande t.ex. upphovsrätten. I dag när förlagsverksamheten internationaliseras och centraliseras och informationsresurser flyttas in bakom betalmurar, är samarbetet av ännu större betydelse än tidigare.

Internationell påverkan

De finländska biblioteken söker aktivt internationella samarbetsparter. För det civila samhället är det också i fortsättningen viktigt att biblioteken deltar i utvecklingsprojekt på global nivå och verkar för fritt tillgänglig information.

De viktigaste påverkningskanalerna är IFLA¹ och EBLIDA². Båda organisationerna har som mål att trygga bibliotekens verksamhetsförutsättningar. De ger ut publikationer om den internationella verksamhetsmiljön och de utmaningar vi står inför. Aktuella publikationer är:

- IFLA Trend Report
- IFLA Joint Statement on Literacy
- EBLIDA Wien Declaration

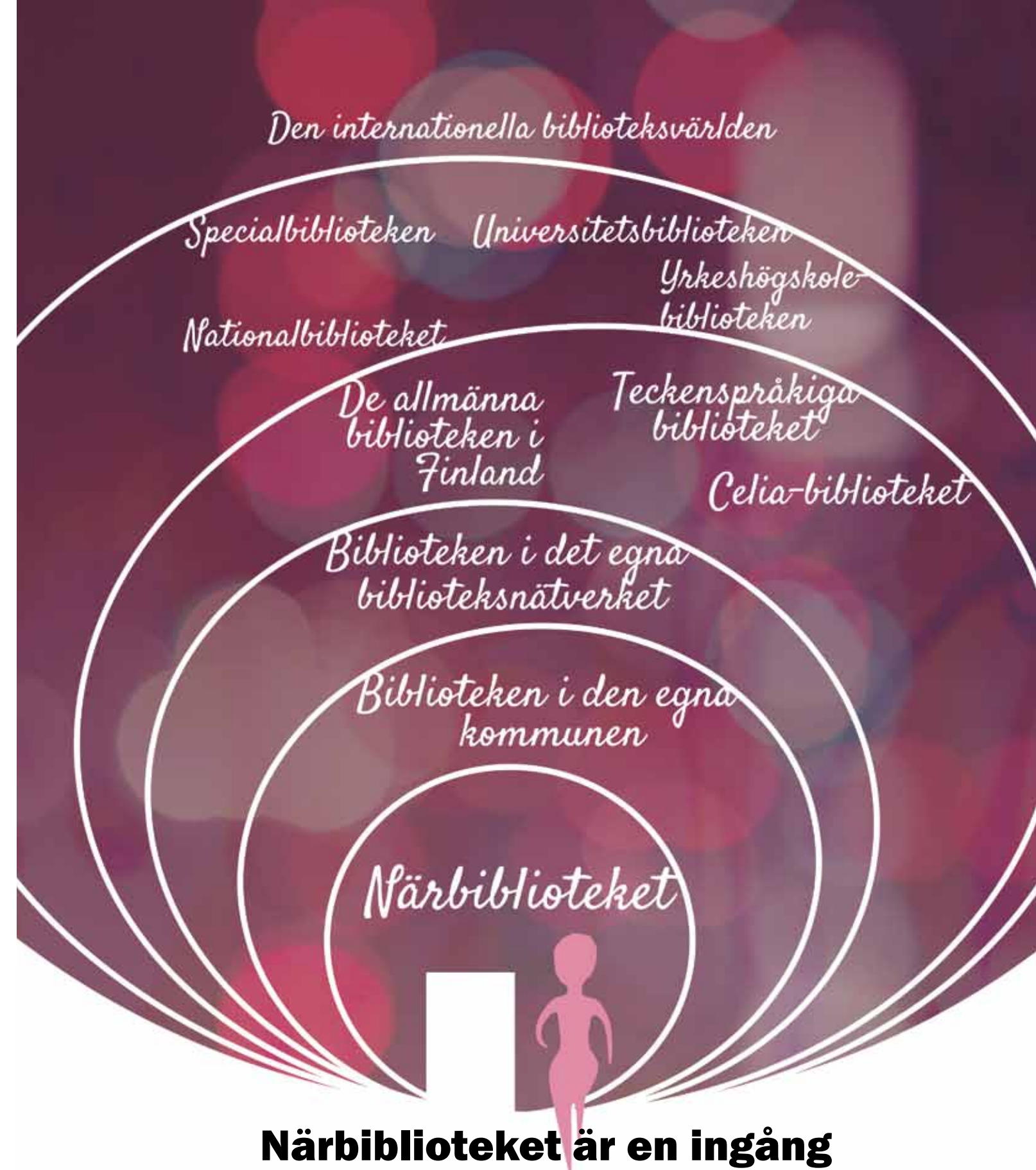
De allmänna biblioteken i Finland vill genom Finlands biblioteksförning och andra biblioteksorganisationer påverka det internationella arbetet.

Samarbete med aktörer i bokbranschen

Biblioteken är en väsentlig del av den finländska litteraturens ekosystem. För att bevara den inhemska litteraturen krävs ett nära samarbete mellan författare, förläggare, serviceproducenter, bokhandlar och bibliotek. Biblioteken måste kunna erbjuda e-material till rimliga kostnader. Förutom att biblioteken erbjuder ett högklassigt utbud har de en unik roll i att lära ut åt medborgarna hur man använder e-material. Det är bara via biblioteken som medborgarna får likvärdig tillgång till e-material.

Ansvarsfullt nätverksbyggande i kommunen

Varje bibliotek erbjuder aktivt tjänster och deltar i samarbetet inom sin kommun. De offentliga tjänsterna digitaliseras, kommuninvånarna tas med i planeringen av tjänsterna och frivilligarbetet får mångsidigare former. Biblioteken tillhandahåller information, lär ut färdigheter och erbjuder lokaler för delaktighet. Biblioteket är på detta sätt en del av en effektiv offentlig ekonomi.

Närbiblioteket är en ingång till alla bibliotek

Biblioteken är den mest aktivt använda delen av nationens minne.

¹ International Federation for Library Associations and Institutions
² European Bureau of Library Information and Documentation Associations

Uppföljning av publikationens rekommendationer

Rådet för de allmänna biblioteken har godkänt publikationen Riktlinjer för de allmänna biblioteken 2016–2020. Förverkligandet av rekommendationerna följs årligen upp på rådets vår- och höstmöten.

Publikationen fungerar framför allt som ett verktyg till stöd för bibliotekens verksamhet i de egna kommunerna. Rådet betonar vikten av samarbete och lyfter fram punkter att framhålla för kommunens beslutsfattare. Implementerandet av Riktlinjer för de allmänna biblioteken 2016–2020 fungerar bäst när bibliotekets egen strategi speglas mot de gemensamma målen i publikationen.

De allmänna bibliotekens riksomfattande projekt

De allmänna biblioteken deltar i många riksomfattande projekt och i planeringen av nya gemensamma tjänster. Under de närmaste åren kommer många av dessa projekt och tjänster att påverka verksamheten på det lokala planet.

Information om projekten och hur planerna fortskrider hittar du via rådets webbsidor som finns på webbplatsen www.biblioteken.fi.

Värden

Läs värdena så här:

- Överst presenteras tyngdpunkter
- I mitten definieras *målet*
- Underst listas åtgärder

- **Jämlikhet**
- **Ansvarsfullhet**
- **Gemenskap**
- **Djärvhet**
- **Yttrandefrihet**

Värdena är djupt rotade i biblioteksverksamheten. För att omsätta värdena i praktiken måste man när miljön förändras betona nya aspekter av **målen**. När **tyngdpunkterna** förändras syns det på olika sätt i **verksamheten**.

Främjande av mediekompetens

Yrkeskunnig personal

Avgiftsfrihet

Alla ska ha rättigheter och färdigheter att använda informationsresurser

Vi synliggör våra informationstjänster och gör dem lättillgängliga

Vi håller bibliotekets apparater och programvaror uppdaterade

Vi ansvarar för att personalen får fortbildning

Vi handleder användarna mer och drar nytta av erfarenheter i andra bibliotek

Vi försvarar bibliotekens avgiftsfrihet

Vi utser ansvarspersoner bland personalen för att följa innehållet på nätet

Tyngdpunkt

Mål

Åtgärd

Avtalsförhandlingar

Gemensamma riksomfattande tjänster

Inflytande över lagstiftningen

Alla ska ha tillgång till den information och litteratur som finns på nätet

Vi deltar aktivt i diskussioner kring användarrättigheter

Vi digitaliserar lokalt material för riksomfattande användning

Konsortiet för de allmänna biblioteken och FinElib organiserar och förhandlar på alla biblioteks vägnar

Vi för in viktigt material i det riksomfattande eBiblioteket

Vi använder aktivt de riksomfattande tjänsterna då vi handleder biblioteksbesökarna

Vi strävar efter att gemensamt licensiera digitala medier för de allmänna biblioteken

Jämlikhet

Stöd för medborgarnas färdigheter

Aktiv handledning och evenemangsverksamhet

Alla har rätt att delta i och påverka samhället och livsmiljön

Vi hjälper biblioteksbesökarna att hitta och använda information

Vi beaktar mångkulturalismen då resurserna fördelas

Vi riktar resurser till kontakter med användarna och till att öppna upp innehållet

Vi omdefinierar informationstjänsten

Ett omfattande och åtkomligt biblioteksnät

Utvidgade bibliotekstjänster

Nationell identifiering

Var och en har möjlighet att besöka biblioteket

Vi ger befolkningen rätt att använda också andra bibliotek än den egna kommunens bibliotek

Vi planerar bibliotekets öppettider och läge utgående från invånarnas behov

Vi erbjuder samservice

Vi ansvarar för att våra nättjänster håller hög kvalitet och vi erbjuder tjänster också för mobila enheter

Vi beaktar specialgrupper

Vi använder oss av frivilligverksamhet

Vi stärker biblioteks-
bussverksamheten och mobila tjänster

Öppen information

Beaktande av användarnas förändrade sökbeteende

Kvalitativ innehållsbeskrivning

Det är lätt att hitta bibliotekets material och att kombinera det med annan information

Vi satsar på tjänster med vars hjälp biblioteket är lätt att hitta på nätet

Vi försöker hitta en gemensam lösning för att producera innehållsbeskrivningar

Vi bygger tillsammans upp tjänster med vars hjälp sökmaskiner kan hitta det innehåll som biblioteken producerar

Vi erbjuder möjlighet att använda bibliotekets nättjänster som en del av andra offentliga tjänster

Vi gör biblioteken och tjänsterna lätt igenkännbara

Ett nätverkande verksamhetssätt

En gemensamt överenskommen
arbetsfördelning både regionalt och nationellt

*Användarna får genom det egna biblioteket tillgång till
sakkunskapen vid alla bibliotek*

Vi strävar efter samarbete
då vi leder biblioteket

Vi erbjuder aktivt också andra
biblioteks sakkunskap

Vi gör de riksomfattande tjänsterna
kända och deltar i produktionen av dem

Vi värdesätter och använder oss av
varandras kunskande

Förtrogenhet med
olika materialtyper

Identifiering av kvalitativt och tillförlitligt
material genom analys och urval

*Användarna kan fortsättningsvis lita på att
biblioteken har kunskap om innehållet*

Vi satsar på sakkunskap
inom olika områden och
delar den med alla

Vi handleder användarna i att
hitta och känna igen material
av god kvalitet

Vi breddar vår förståelse av och
kunskap om biblioteksmaterial
till att gälla också nya medier

Vi berättar om de mångsidiga
sökmöjligheter som söktjäns-
terna på nätet erbjuder

Vi tänker på den fritt
tillgängliga informa-
tionen på nätet som
en materialtyp

**An-
svars-
fullhet**

Kunskaps-
styrning
som praxis

Biblioteket
leds som en del av
kommunens tjänster

Skattemedel
används
ansvarsfullt

Tyngdpunkt

Mål

Åtgärd

Biblioteket fungerar effektivt som en del av kommunen

Vi deltar aktivt i
samarbete över
administrativa
gränser

Vi känner till
kommunens mål då
vi leder biblioteket

Vi utnyttjar tillgängliga
forskningsresultat vid planering

Vi beaktar en
jämlig tillgång
till kommunala
tjänster

Vi betonar nyttan för kommun-
invånarna i bibliotekets budget

Vi gör upp riktlinjer för hur
vi deltar i produktionen
och handledningen av
andra aktörers tjänster

Vi är plattformsoberoende och
använder oss av riksomfattande
tjänster då vi arbetar på nätet

Lokaler som
respekterar
integritet

Datasekretess i
bibliotekets nättjänster

Biblioteksbesökarnas integritet
beaktas i informationstjänsten

*Man kan fortsättningsvis lita på bibliotekens
datasekretess, både på nätet och i det fysiska rummet*

Vi berättar för användarna om riskerna
på nätet och hur man undviker dem

Vi ser till att endast bibliotekspersonalen har tillgång till
individuella användaruppgifter

Vi garanterar hög datasäkerhet
för bibliotekens egna system
och samarbetsavtal

Vi beaktar enskildhet
vid arbetsställena
i biblioteket

Vi beaktar användarnas
person- och integritetsskydd
då vi betjänar dem

Gemenskap

Tyngdpunkt

Mål

Åtgärd

Kännedom
om närområ-
dets sociala
medier

Aktivitet
i lokala medier

Biblioteket deltar i närsamhällets aktivitet på nätet

Vi utvecklar bibliotekets tjänster så att de uppmuntrar till delaktighet och crowdsourcing

Vi deltar på ett planmässigt sätt i sociala medier

Vi erbjuder service också via inofficiella webbkanaler

Vi håller aktivt kontakt med massmedierna

Samarbete kring evenemang
tillsammans med områdets
andra aktörer

Erbjudande av bibliotekets tjänster
också i andra aktörers lokaler

Biblioteket är med där det händer

Vi handleder och erbjuder service utanför våra egna lokaler

Vi berättar om nättjänster och e-utlåning i andra kommunala lokaler

Vi baddar in bibliotekstjänster som delar av andra tjänster

Vi erbjuder bibliotekets tjänster vid olika evenemang

Interaktiva till-
vägagångssätt

Inriktning på samarbete

Medborgarna deltar i planeringen av bibliotekets tjänster

Vi låter kommuninvånarna delta i planeringen av bibliotekets tjänster redan i det inledande skedet

Vi vill att invånarna deltar i att producera tjänster

Vi drar nytta av delaktig planering i ledarskapet

Olika myndigheters
samservice i bibliotekets lokaler

Upplåtande av
bibliotekets lokaler att
användas gemensamt
av kommuninvånarna

Bibliotekets lokaler öppnas för mångsidig verksamhet

Vi erbjuder bibliotekens lokaler för olika aktörers evenemang och handledning

Vi erbjuder bibliotekens lokaler och yrkeskunskap för utbildningens behov

Vi använder lokaler tillsammans med offentliga tjänster, frivilligorganisationer och kulturproducenter

Vi beaktar företagare och frilansare då vi planerar vår verksamhet

Kontakter till lokala
företag

Spelregler

Produktion av tjänster till-
sammans med flera parter

Biblioteket verkar tillsammans med företagare till samhällets nytta

Då vi samarbetar med företag söker vi alltid kommuninvånarnas nytta

Vi gör upp spelregler för samarbetet mellan offentliga och privata aktörer

Vi har tre parter som grund för samarbetet: biblioteket, invånaren och företaget

Tyngdpunkt

Mål

Åtgärd

Djävhet

**Stöd för samarbete
mellan experter inom
olika områden**

**Avlärn timer av gammalt
och inlärn timer av nytt**

Yrkeskunskapen i biblioteket förändras då omgivningen förändras

Vi gör bibliotekets arbetsbeskrivningar
mera multiprofessionella

Vi drar nytta av experter inom andra
branscher då vi utför våra tjänster

Vi frigör resurser med hjälp av
centraliserade tjänster

Vi samarbetar regionalt kring
planering av fortbildning och
lärande i arbetet

**Experimentellt
utvecklingsarbete**

Biblioteket ifrågasätter sin egen verksamhet

Vi reagerar på medbor-
garnas informations-
behov och använd-
ningsvanor

**Uppföljning av
förändringar i verk-
samhetsmiljön**

Vi söker trender också
utanför biblioteks-
branschen

Vi letar aktivt efter
utvecklingsidéer bland
den egna personalen
och bland biblioteks-
användarna

Mod att misslyckas

Vi testar tjänster och avstår
från dem vid behov

Vi griper tag i stora
utmaningar såsom
servicenät, logistik
och arbetsfördelning

En fördomsfri attityd

Tidsenlig teknik

Effektiv fortbildning

Biblioteket inlemmar tekniken som en del av sin service

Vi tar i bruk samma
teknik som medbor-
garna använder

Vi planerar kompatibla
teknologiska lösningar
som tar i beaktande
användarnas behov

Vi stärker samarbetet
mellan biblioteken med
hjälp av teknik

Vi drar nytta av molntjänster
och hjälper biblioteksbe-
sökarna att använda de
vanligaste nättjänsterna

Vi främjar öppna
lösningar i kom-
munen

**Försvar av använda-
rens rättigheter**

**Betoning på tjänster som
minskar samhällelig ojämlikhet**

Biblioteket värnar om ett gott liv för medborgarna

Vi berättar aktivt om våra
tjänster

Vi försvarar biblioteks-
användarnas rätt att få
tillgång till material

Vi använder oss av undersök-
ningar och utredningar som
handlar om livskvalitet och
förändringar i omgivningen
då vi gör upp planer och då vi
leder biblioteket.

Vi utvärderar verksamhetens
effekter som en del av det
lokala och det riksomfat-
tande arbetet

Förståelse av den egna
rollen i samhället

Mod att handla

Biblioteket är en aktiv debattör

Tyngdpunkt

Mål

Åtgärd

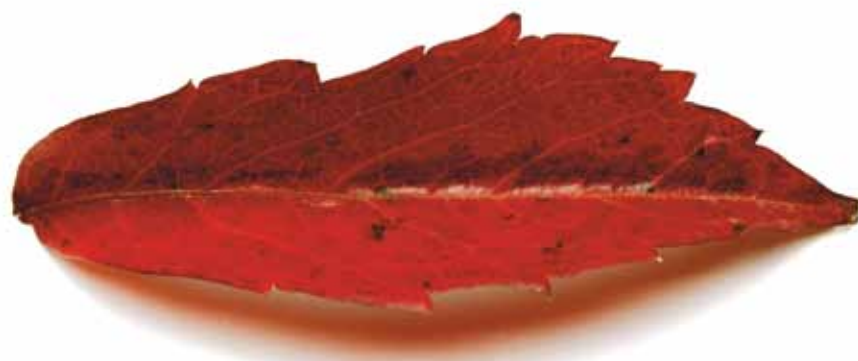
Vi utgår
från öppenhet
i vår verksamhet

Vi ordnar öppna
diskussionsevenemang

Vi ser till att biblioteket är en
trygg diskussionsmiljö

Vi tar aktivt ställning för
användarnas rättigheter och följer

*Etiska principer för
biblioteksarbetet*

Främjande av mediekompetens

Synliggörande av innehåll

*Biblioteket försvarar fri tillgång till
innehåll för medborgarna*

Vi lyfter fram alternativt mate-
rial och informationsresurser
från digitala källor

Vi hjälper biblioteks-
besökarna med frågor
som rör teknik och
informationssökning

Yttrande- frihet

Mångfald i verksamheten

Beaktande av mångkulturalismen

Att ta ställning är accepterat

Biblioteket hjälper medborgarna att få sin röst hörd

Vi erbjuder rum och verktyg
för medborgarnas egna
medieproduktioner och
evenemang

Vi hjälper till att synlig-
göra olika sociala och
kulturella grupper

Vi ger rum för samhällelig
aktivitet och diskussion

Ingen censur

Mångsidiga samlingar

Lätt att hitta

Biblioteket respekterar medborgarnas val

Vi ger utrymme för allt
som är lagligt

Vi planerar öppna data-
baser, lätta söksätt och
sakkunnig service på
användarnas villkor

Vi erbjuder en samling
med hög kvalitet som
också har djup

Vi gör upp en medie-
plan och offentliggör
den

Rådet för de allmänna biblioteken
www.biblioteken.fi/radet

Riktlinjer för de allmänna
biblioteken 2016–2020
www.biblioteken.fi/radet/riktlinjer

